

de
Appel
Amsterdam

SENSING INTER DEPEN DENCE

Exhibition by A4C – Arts for the Commons
(Rosa Jijón & Francesco Martone)

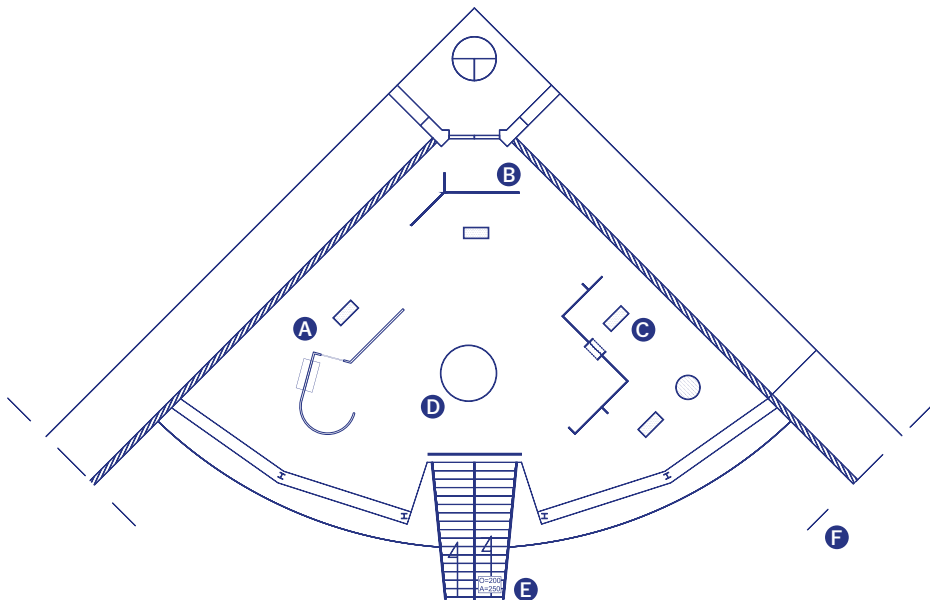
Curated by Aria Spinelli and Angelo Castucci

27.06–10.08.2025

EN

Sensing Interdependence is a retrospective exhibition on the work of the Italian art collective Arts For the Commons (A4C), a collaboration between Ecuadorian artist Rosa Jijón and activist and artistic researcher Francesco Martone. The exhibition tackles the notion of interdependence between nature and humans. It is guest-curated by Aria Spinelli and Angelo Castucci.

Through the perspective of A4C's artistic methodology, the exhibition proposes to rethink interconnected empathic, tactile, and political relations in the context of the rights of nature and the rights of people(s). The works on show ask audiences to harness interdependency in order to navigate the complexities of climate justice, resistance against extractivism, the legal personhood of ecosystems, and new institutional art forms in the ecological crises of our times. By conceptually revisiting the collective's research and production, the exhibition proposes a small archipelago of three installations hosting the artworks, curated around three core aspects of A4C's artistic approach. These islands map geographies of mobility and communities' resistance, going beyond anthropocentrism and the rights of nature.

A COMMON GEOGRAPHIES

Vilcabamba: de iura fluminis et terrae
(videoprojection + shelf)
Have a Wonderful Time
(neon)
Memorias del hielo
(videoprojection + shelf)

B MOBILE GEOGRAPHIES

Camera con vista
(on-screen video + wallpaper)
Kolxoz Collective
Gliina - Elementary Conditions
(Poster)

C RESISTANCE GEOGRAPHIES

Lacus Legalis Naturae
(on-screen video)
Quito Sin Minería
(on-screen video)
La invención del blanco
(videoprojection + installation)
Kloxoz Collective, Liquid Environment
(Poster)

D GLACIER

E ENTRANCE
Aktivismus
(on-screen)

F LIBRARY/ARCHIVE
Libertailia
(on-screen)

To wards
a

Pluri
versal

Poli
tics

Sensing Interdependence with
ArtsForTheCommons

Curator's Introduction by Aria Spinelli and Angelo Castucci

In a time marked by ecological crisis, proliferating borders, and the dismantling of common goods, the work of Arts For The Commons (A4C) emerges as a radical and consistent practice at the intersection of art, political activism, and ecology. Rather than simply representing environmental conflict, forced migration or territorial resistance, A4C constructs a language that is simultaneously artistic, political, and collectively generative.

Since formally uniting in 2016 after years of collaboration, A4C has developed a body of work that merges artistic research and political engagement. Drawing from distinct but complementary backgrounds – visual art, activism, diplomacy, and critical theory – Rosa Jijón and Francesco Martone create installations, video essays, and performances that challenge extractivism, affirm the rights of nature and peoples, and open space for new ecological imaginaries.

Our first encounter with Francesco Martone was in 2019, during a panel on migration in Rome convened by the art collective Stalker/NoWorking in collaboration with Artists at Risk. In that context, he spoke about *In Difesa Di*, a network of Italian human rights defenders. His approach revealed a capacity to move across diverse terrains – legal, artistic, ecological – with an ease that is both tactical and deeply relational. Francesco's work did not present a fixed identity or institutional allegiance, but rather enacted a form of situated engagement: one that channels multiple roles to advance the rights of peoples and of nature. In our first joint conversations with Francesco and Rosa Jijón, we noticed how A4C is built on mutual complicity and a shared desire to navigate complexity through artistic, political, and poetic means; their work speaks to a broader ethics of care. It resists systems of extraction and injustice – not through direct representation or activism alone, but through the reweaving of connections between bodies, territories, and histories. From that first exchange emerged a sustained collaboration, one that eventually gave form to *Sensing Interdependence*.

The title of this retrospective is, *Sensing Interdependence*, more than a thematic anchor, it is a call to action. French philosopher Edgar Morin (Morin, E. (2011). *La Voie*. Paris: Fayard) describes our time as one of *polycrisis*: a convergence of ecological, economic, civilizational, and existential crises that no longer unfold in isolation. A4C's work responds to this condition not by illustrating crisis, but by inviting us to unlearn dominant frameworks and sense alternative logics of connection. Their practice is guided by the ethics of listening, witnessing, and re-commoning, and is rooted in the understanding that art can shift perception, reframe governance, and open up imaginative space for planetary futures. It signals a paradigmatic shift in how we respond to today's entangled global crises, urging us to reimagine forms of coexistence that are relational, reciprocal, and embodied. Interdependence here is not only ecological, but also epistemological and political. It is sensed – through water, resistance, ritual, and memory – as a new imaginary of the commons begins to take shape.

This perspective is evident in the curatorial choices, which reject the notion of the exhibition space as a neutral frame or passive container. Instead, the exhibition becomes an extension of A4C's political thought: a space where visual codes, representational hierarchies, and dominant logics of display are interrogated. The installation does not

seek to organise or explain, but to open up a plural, layered experience. It functions as a discursive device, a field of forces, and a temporary infrastructure for the activation of multiple subjectivities.

When considering the exhibition design with studioamatoriale, we divided the exhibition space of de Appel into three conceptual and philosophical “islands,” forming a small archipelago. These islands — namely Common Geographies, Mobile Geographies and Resistant Geographies — are influenced by critical thinkers Sandro Mezzadra and Brett Neilson’s approach to borders (Mezzadra, S. and Neilson, B. (2013). *Border as Method, or, the Multiplication of Labor*. Durham, NC: Duke University Press). In their research, borders are not merely tools of exclusion but active sites, where subjectivities, economies, and territories are produced — ontological lines, fabrications of the world, that must be questioned, rerouted, and resisted. These islands within this small archipelago divide A4C’s work into conceptual groupings, whereby they critically reflect and produce different worldviews.

The layout is therefore conceived as an open field — non-linear, traversable, and free from hierarchical centrality. The works coexist as overlapping presences that generate multiple, unexpected trajectories. This spatial strategy mirrors the theoretical and political horizon of the project: no privileged viewpoint, no single narrative, but a stratified plurality of intersecting, contradictory, and reinforcing voices. Visitors are not guided along a fixed path but invited to construct their own routes, to linger, and to take a position.

The three thematic “islands” are conceived as interconnected, deconstructed pavilions. Each island is a porous organism in which the installation is not merely a vessel but an active agent of meaning: it acts as language, atmosphere, and political space. **Common Geographies** opens the exhibition by addressing landscape as a living archive of memory, rights, and relationships. Works such as *Vilcabamba: de iura fluminis et terrae* (2022), *Memorias del hielo* (2024), and *Have a Wonderful Time* (2021) explore legal, poetic, and symbolic dimensions, proposing landscape as both legal subject and site of memory. Here, the commons — or the processes of commoning — are not contextualised within the human world and its forms of social organisation; instead they advance these concepts of gathering from more-than-human perspectives. Departing from a critical approach to the absurdities of extractive capitalism as in *Have a Wonderful Time* (2021), **Common Geographies** advances alternative perceptions of the world by proposing the representation and personification of the waters of Vilcamba and the Glaciers of Chimborazo in Ecuador as in *Vilcabamba: de iura fluminis et terrae* (2022), and *Memorias del hielo* (2024). These waters and glaciers are not silent witnesses to ecological crises; water bodies become vital actors in the struggle for preservation. To tell this story, A4C asks the audience to listen carefully to how we perceive these waters through sound, moving images, and sonifications. **Mobile Geographies** unfolds through *Camera con Vista* (2017), where mobility becomes both a perceptual and political condition. The representation of mobility concerns our second island, where colours and moving images combine to address forced mobility within the urban context of Rome. Roma and migrant communities are often victims of forced displacement, yet many set up homes as best they can, arranging furniture and putting up wallpaper. The contradiction

of the excluded being forced into displacement while also establishing their own lives within that enclosure is evident in A4C's representation of mobility. The island prompts us to question how we perceive mobility and the contradictions within it. In our current polycrisis, mobility is part of the everyday experience of the world. When forced mobility is enacted, the lines between inclusion and exclusion are blurred. **Resistant Geographies** assembles practices of resistance to environmental destruction, colonial violence, and extractivist policy. *Lacus Legalis Naturae (2021)*, *Quito Sin Minería (2021)*, *La invención del blanco (2021)*, and *Aktivismus (2021-2024)* form a landscape of both denunciation and symbolic and legal reappropriation. In the last island, the human world is presented through reflections in forms of resistance, notions of whiteness, and enactments of struggles through performative law-making. Here, the colours, chants, calls to action, and enactments of legal representation come together in one setting, showing and inviting reflection on how alternatives are created and proposed, and how resistance and forms of struggle are potent tools for alternative political imaginings. In the archive of De Appel, we place *Libertalia (2025)*, which reflects on the historical legacies of autonomy and utopian imagination.

Finally, A4C collaborated with the transnational collective Kolxoz, in order to visually and conceptually map the underpinnings of the islands. Kolxoz's brings another layering to the exhibition, proposing a **visual intervention** that weaves these geographies together, creating graphic works that draw on their own visual archive of post-socialist imaginaries and visual vocabularies – collage, typography, and symbolic motifs – to map out these zones of extraction and refusal. Their designs are not static illustrations but dynamic assemblages that echo the exhibition's central themes: the entanglement of human and more-than-human lives, the violence of capitalist accumulation, and the search for alternative ways of coexisting.

Arturo Escobar's theory of the pluriverse further inflects A4C's work, proposing that radical ecological politics begins with recognising that many worlds co-exist, not just as metaphors, but as lived realities (Escobar, A. (2018). *Designs for the Pluriverse: Radical Interdependence, Autonomy, and the Making of Worlds*. Durham, NC: Duke University Press). The archipelago gathers different forms of struggle for new ecological imaginaries of interdependence: imaginaries that reflect emerging practices of commoning, new forms of mobility beyond borders, and modes of resistance without violence. Each island proposes a perspective that gestures toward an alternative future beyond extractivism, exclusion, and systemic violence. Together, the islands invite the viewer into a space where art is both representational and propositional: a site where different worlds, and ways of being with the world, can be sensed and imagined.

To enact the politics of the pluriversal is, first and foremost, an act of struggle against the universal understanding that only one world exists. By doing so, it dismantles the hierarchies of western thought, offering multiple and interdependent approaches to sensing the world. It proposes a less anthropocentric relation to the more-than-human world, advocating for an ecocentric approach. Finally, pluriversal politics force us to embrace diversity and learn from the interconnectedness of our pluriverse, asking us to co-exist.

About

**t
h e art**

works

Aktivismus, 2021-2024, HD audio stereo

Aktivismus is a video archive of images and sounds taken on various occasions: in Austria, Italy and Ecuador. On the occasion of an artist's residence at Q21 in Vienna, A4C members participated in a demonstration with Afghan refugees at a rally convened by Fridays for Future (initiated by climate justice activist Greta Thunberg, now a global phenomenon that unites teenagers who struggle for climate justice), where they visited a protest camp against the enlargement of a highway in Lobbau and joined a meeting with a delegation of Zapatista women that arrived in the Austrian capital as the first leg of the *gira zapatista* that brought hundreds of Zapatistas across Europe. In Ecuador, A4C members participated in a series of demonstrations in support of indigenous communities in resistance against oil drilling and mining, and in two national marches of the *Ni una menos* movement.

Quito sin Minería, 2021, HD audio stereo

Quito sin Minería tells the story of the homonymous Ecuadorian movement currently struggling against mining in Ecuador in the biosphere reserve of the Andean Chocó. The video shows the movement in action, documenting some of their symbolic parades taking place in the streets of the city of Quito.

Camera con vista, 2017, HD audio stereo

Camera con vista (A room with a view) is inspired by E. G. Forster's novel written in 1908 about a young woman traveling to Italy; it is a critical description of English society in the 20th century. Nowadays the view from rooms in liminal spaces in Rome is a view of expulsion and exclusion that runs parallel to the mainstream image of the *eternal city*, kept alive to attract tourists and capital investments in real estate speculation. Refugees and migrants crossing the Mediterranean, or Roma people seeking a space to live, settle in these *extraterritorial* zones, the point of temporary arrival before being forcibly driven away again. They transit in space and time, in locations that had a previous life and now hang suspended from their past vocation and future possibilities. Their liminal lives overlap with the liminal time and spatial dimensions of a global city.

Vilcabamba, de iura fluminis et terrae, 2022, HD audio stereo

Spurred by the World People's Conference on Climate Change and the Rights of Mother Earth that took place in Cochabamba, Bolivia, in 2009 and on the basis of the Universal Declaration on the Rights of Mother Earth thereby adopted, social movements, communities, and academics have started to develop and implement legal instruments for the recognition of the rights of Nature, the so-called Earth Jurisprudence. First in New Zealand with the Whanganui River, then in Ecuador with the Vilcabamba River, in Colombia with Rio Atrato, and in Bangladesh and India with the Yamuna and Ganges, rivers and watersheds have been granted legal personhood or have been recognised as living beings with their own rights. It is with rivers and their rights that the drive to develop systems of law, and new categories or rights, that complement the traditional anthropocentric human rights systems with a more biocentric approach, has been spearheaded.

Vilcabamba, de iura fluminis et terrae offers a visual and sonic representation of rivers with rights throughout the world, through the performing of a score produced from

the re-elaboration of geospatial data and actual sounds of the Vilcabamba River. The identification of GPS coordinates of rivers with legal personhood and/or recognised as living entities serves the purpose of a countermapping exercise to question the current use of geospatial technologies, and develop a critical approach that allows for the visibilisation of a complex web of rivers and ecosystems that enjoy rights, as well as spaces of struggle and resistance against the dominant anthropocentric paradigm. Data sonification further transforms these spatial data into sound, that in turn have been transformed into musical notes and into a *sound map* of rivers and ecosystems.

Have a wonderful time, 2021, neon sign

Have a wonderful time echoes a sign in the historical quarter of the futuristic South Korean city of Song-Do, a once-populated recreational district overlooking the expanding metropolis. It represents a past set aside, demolished by the fury of accumulation and development, and the continuing tension between tradition and innovation. *Have fun* is the promise – or a simple wish – of the owner of a Karaoke bar that provides an alternative place of community and recreation for the residents of Song-Do, something that seems to be inconceivable in a dystopic urban settlement where any unexpected, irrational, nonproductive, and unpredictable activity is restricted if not impossible.

Lacus, legalis naturae, 2021, HD audio stereo and poster 140x106 cm

The performance *Lacus, legalis naturae*, organised together with the Italian collective Stalker, took place at Lago Bullicante (Ex-Snia) on the outskirts of Rome in 2021. It consisted of a reading of the declaration of the rights of Lake Erie in the United States. In February 2019, the citizens of Toledo, Ohio, adopted a charter of rights for Lake Erie which recognised the lake's legal personhood. It was the first time in the United States that the legal personhood of an ecosystem was recognised. Lago Bullicante sprang up spontaneously in an area originally occupied by a synthetic textile factory, Snia Viscosa, and later occupied by social movements. It has since flourished with biodiversity, becoming the only urban lake in Rome, while simultaneously being threatened by the expansion of speculative interests. After the performance, a dialogue between committees for the defence of Lago Bullicante and for the recognition of the rights of Lake Erie took place, as well as a series of workshops with pupils of a primary school curated by Stalker, in which a charter of the rights of the Lago Bullicante plants was drafted.

La invención del blanco, 2024, HD audio stereo

The video *La invención del blanco* is inspired by the work of Ecuadorian anthropologist Bolívar Echeverría, and by recent facts of political life in the Andean country. It recalls how institutional racism against indigenous and Afrodescendant peoples emerged during the most recent national strike across Ecuador in June 2022, called by indigenous organisations and social movements in response to the economic policies of President Lasso's government. Instigated by the government itself, white and mestizo citizens of Quito took to the streets with their white flags and shirts to call for social peace in the name of civilization. In reality, it was not peace but pacification through the use of gun violence, considering how policemen on tanks were celebrated by the same white-flagged protesters on the Avenida de los Shyris in the north of the city. Hidden behind those white flags were impunity and appeasement, vindication of a supposed social

purity, of alignment and unconditional faith in the state and its apparatuses. White becomes a colour-mask defining a posturing identity in the face of the other; the masses of supposed criminals or savages who descended on Quito, it was said, to destroy it.

Libertalia, 2025, HD audio stereo

David Lazzaretti was the prophet of Amiata. The elders of those Tuscan towns, of Arcidosso and Castel del Piano, still remember him; a memory handed down from father to son. On top of that mountain, a millenarian utopia was born and died out, similar to many other utopias that have crossed history – to imaginary republics, or real ones, collective experiments of autonomy, horizontality and self-government. Narrating these events, situating them in real or imaginary places, and reconstructing their plots offers a possibility of recreating meaning in a world that makes havoc of freedom, wrapped in the coils of authoritarianism, hatred and war against humans and Mother Earth. It means attempting to restore meaning to history, proposing a key to interpreting the world's events, both present and past.

Memorias del hielo, 2024, HD audio stereo

Memorias del hielo offers a transversal reading of the territory and the ecologies of the glaciers of the Chimborazo volcano and its human communities, both affected by climate change. It highlights the importance of an integration between cosmologies, ancestral knowledge and science. Also on show is the archival material, comprising digital photography, scientific documentation, and linoleum prints on handmade cotton paper. As Scottish anthropologist Tim Ingold postulates in his *Correspondences*, when we worry about the disappearance of habitats, species or glaciers, and consequently climate change, we must not “forget that by transforming nature into a fact and knowledge into interpretation – away from the conversations of life – we miss those things and therefore the whole world.” Far from attempting to offer a proposal for the conceptualisation and visibilisation of the Anthropocene, the project aims to offer a coherent and original key to decolonial analysis, inspired by the chronicles of French anarchist geographer Elysée Reclus' visit to Chimborazo, as part of his research on the natural history of the world.

Glina - Elementary Conditions, Poster, 225x106cm, by Kolkoz collective

Here, Kolkoz uses the word *Glina* (ground) to describe how objects collide or interact with each other, forcing a change of meaning context and abstraction. Focusing on ordinary utilitarian objects, this poster questions the relationships between consumer culture and means of survival.

Liquid Environment, Poster, 225x106cm, by Kolkoz collective

Based on the notion that borders are more fluid than we think, and that circulating within the collective is a reality, Kolkoz created an imaginary map of rivers and lakes that reflect the utopian and dystopian hallucinations of post-industrial capitalist drift. Through a shared conceptual mapping process with A4C, and as representatives of post-socialist societies, the collective presents alternative perspectives by tracing perceptions, tapping into Kolkoz consciousness. The reservoirs of this poster are filled with allusions to Soviet placards, traces of the modernist experiments, asymmetric tactics, and subversive methods.

Ar t i s t i c
R e
s e a r c h

a
n d
P r a c t i c e
i n t h e

e r a o f
P o l y c r i s i s

Conversation between A4C and Aria Spinelli

AS: Together we chose *Sensing Interdependence* as the title for this retrospective exhibition on your collaboration since 2016. I see this title as more than theme: it's a call to action. It gestures toward a paradigm shift in approaching today's interconnected crises, calling for new forms of coexistence rooted in interdependence and accessed through the senses to grasp an ecological imaginary of the commons. Do you agree with this reading? And how does this affect or resonate with your artistic practice – conceptually, formally, or politically?

A4C: Indeed, the debate on the role of arts in contributing to creating the necessary conditions, or better said, to bolster enablers for action, is a very pertinent matter in times of crisis – be it political, social, environmental or cultural. We will get back to this issue later. Here it suffices to say that as a practice, A4C has always sought to connect, cross-fertilise and open a space of dialogue with activists and practitioners working on relevant matters, from migration, to struggles against extractivism or for the rights of nature. However, we also think that arts per se does not offer solutions but rather opportunities to explore interconnections, it creates a fertile ground for exchange and mutual enrichment, whether this would result in action is not necessarily the primary assumption of our activities. We do not engage in militant arts as such, we believe that the space of relation between art and activism can exist or materialise during or after our practice, but it is not a given goal. Also, setting it as a primary goal would risk limiting its possibilities, and also the capacity of reaching out to a broader public and contributing to public awareness.

As to the role of sensorial perception as a tool to create an ecological imaginary, we think again that this is not the only possibility; we'd rather adopt the concept of *senti-pensar* – feeling with reason and thinking with the heart – that is proper of Zapatista experiences, for instance. It is not a coincidence that we decided to title our residence at the Murate Art District in Florence *Senti-pensar con L'Arno*, when we engaged students and curators in a series of workshops and creative processes meant to reconnect them to nature by experiencing the river – physically and emotionally. Our works are meant to offer a critical approach to geography and interpretation of territories and ecosystems as spaces of recognition and struggle. This is where French anarchist geographer Élisée Reclus' vision comes into play. As opposed to his contemporary Alexander Von Humboldt, Reclus did not imagine geography as a discipline based on taxonomy and scientific dissection of nature and ecosystems, but as a discipline of emancipation for humankind. In this principle we notice a lot of resemblance with Arturo Escobar's reading of territories, through *senti-pensar*, as a form by which territorialised communities have learned the art of living. Or otherwise said, as a call to think and feel with territories, cultures and knowledge of its peoples, with its ontologies, rather than the decontextualised knowledge that underlies the notions of “development”, “growth”, or the “economy” itself. In a talk with Peruvian anthropologist Marisol de la Cadena on pluriversal contact zones, Escobar summarises some leading concepts that emerge in these spaces, and points to the key role of arts in helping the dialogue and communication of the different worlds that populate these contact zones. Namely: territoriality, communality, autonomy

and production of the commons, politics in the feminine, and transition. Therefore, interdependence entails the recognition of the existence of different and varied worlding experiences, and universes that enter a dialogue, also through arts. This is somehow how we see our role, as facilitators and enablers of these conversations, or correspondences, in a pluriverse, and by doing so creating an immaterial “common”. When we opted for the name A4C-artsforthecommons, we were thinking not only about the issues we wanted to refer to for inspiration, but also of commoning as an artistic and – finally – political practice. Finally, we can say that our artistic practice is political. This is clearly explained by Uruguayan artist and educator Luis Camnitzer, according to whom,

“... all communication is political, there is always a power relationship and, therefore, it is political. All art is inserted in a political relationship; if I say: “I am apolitical”, it is a political statement, there is no way to escape. In a way we are talking about whether what you are doing in art has to be adapted to a cause or not. To the extent that you bow to a cause you are making mercenary art, and I don’t say that badly, but in a sense that you have to balance. If you want it to be art, it has to have a plus. When you dedicate yourself to serve a cause, you are leaving the plus aside. There is a lot of political art that ignores the plus and, then, for me, it is no longer art, it can be effective as propaganda, pamphlet or expression of my opinion, but in reality, nobody cares, or nobody should care.”

AS: In our conversations, you’ve often spoken of art as a form of intervention and investigation. How does research enter your creative process? How do your complementary approaches shape the field of action in which you operate?

As a duo, in the beginning, we thought we had a clear distribution of roles, Rosa is the artist, and Francesco the activist. We have been trying to better define our respective identities and almost never managed to come up with a definitive solution. We continuously navigate between our attempt to create artistically and to engage politically, by researching the realm of cultural, sociological, and philosophical critique or historical archives. This ever-shifting focus is evident in the process of research and analysis that accompanies the definition of the creative process that is then distilled into the finished body of work, be it a moving image, an installation or a performance. And if you look at the grain of this apparatus, as Gilles Deleuze would say, you can see that there is a lot of research into archives, historical memories, current and past texts and narratives. Furthermore, we see the use of archival material as an artistic practice per se, be it through the display of historical documents and maps, or their re-elaboration, or even their participatory re-enactment and performance. By doing so, we propose a critical narrative that hacks the archive system, similar to what we do to canonic geography to denounce power relations, decolonising their use and turning them into instruments of utopian imagination – hopefully our favorite author, feminist and anarchist sci-fi writer Ursula LeGuin will excuse us for stealing her words. In a nutshell, we cannot really say that research enters the creative process but rather that it is a part of it from the very beginning and becomes a creative process. In the end, our search for a definition of Francesco’s role

in A4C was answered in a conversation with a close friend and ally, Nicholas Martino, who suggested the term “artistic researcher”, which somehow offers a concise answer to the question.

AS: Across your practice, there is a clear commitment to interdependence – not only ecological, but also methodological and political. Edgar Morin (2011) has described our era as one of polycrisis, where multiple systemic crises – ecological, economic, civilizational – interact and amplify each other, demanding new forms of thought and response. What guides your working process as a duo in this context? How do you navigate between storytelling, legal critique, poetic form, and activist urgency? And how would you define the aesthetic and ethical responsibility that underpins your work in the face of such entangled global conditions?

Firstly, we have always navigated between two continents, Latin America and Europe, for personal reasons, and this has necessarily influenced the way we look at things. Not only because our bodies are interchangeably situated in different geographical contexts, shuttling between varied cultural, political and social realities, but also because in the 25 years of this continuous nomadic experience we concluded that every time we shift contexts, the way we inhabit them determines our choices, in terms of artistic projects and the way they materialise. Therefore, interdependence is not a choice but a given in our lives and in our commitments as artists and activists. We cannot, therefore, say that we have undertaken a commitment to interdependence as a static and one-off choice, because we could not but embrace and acknowledge interdependence, be it between different epistemologies, human and nature, among different cultures, political practices, or current and past experiences.

Somehow our physical presence in human, social and political contexts inevitably transforms us into political actors, leading us to explore the intersections between artistic storytelling and political practice and vice versa. It means moving from one side to the other on overlapping levels, enfolding political practice in artistic storytelling and artistic practice in political storytelling. What the artist does, therefore, is not simply adapting arts and artistic language to political commitment, turning it into a sort of visual propaganda, nor to offer a definite solution. Rather, the artist’s role is that of bringing to life a deeper reality than what we see (or that we don’t see or cannot represent, as Marisol de La Cadena defines the anthropo-not-seen). This endless search implies also the acknowledgement that – as a chosen decolonial posture – there are things that art cannot and should not represent, it should rather question realities and their hidden aspects. To quote James Baldwin, the precise role of the artist *“is to illuminate that darkness, blaze roads through that vast forest, so that we will not, in all our doing, lose sight of its purpose, which is, after all, to make the world a more human dwelling place.”* A world that is currently experiencing Edgar Morin’s polycrisis, a term that has been picked up by practitioners and activists, particularly in Latin America, who also use the term *crisis civilizatoria*. Looking at it through our Latin-American lens, we see that there is not only a multiplicity of crises that requires an intersectional approach to arts and politics, but also the universal

space where this crisis takes place should be questioned. Another recurring concept linked to *poli-crisis* or *crisis civilizatoria* is that of pluriverse, a world of many worlds, a concept that reconciles culture and nature, thereby “fixing” the epistemic fracture represented by modernity. Since the colonial project on our continent Abya Yala, the separation between the two has represented the dominant epistemology, one that reorganises the world in service of the human, a singular and universal world view.

Given these assumptions, we see the *poli-crisis* as a consequence of this fracture which disqualifies spaces that are not rational, but sensorial; that of touch, of hearing, to which we can oppose the practice of feeling-thinking, the construction of affections between human beings and non-humans. The hierarchy of the visual was also imposed as a colonial project discrediting the other senses and the capacity to put us in the space of the affections. It is the idea of the relationship between human and non-human and the rupture between them, that we finally want to pay attention to, always attentive to avoid considering it as a mere topic rather than a platform for resistance and struggle. These reflections emerged in the early stages of research when our work mostly dealt with human mobility.

We also navigate through epistemologies and knowledges, from the moment of production to the practitioners and activists we invite to join our platform, to the sources and authors that inspire our writing as a creative and political act, to the spaces where we decide to show and validate our work. For A4C, writing is part of our methodology that does not only describe or present our work, but becomes a creative process, we place creative writing in non-conventional spaces for artists, for instance in academic publications or talks, or in contributions to publications clearly oriented towards activism, be it against extractivism or for ecological activism. Examples are *Estado Fósil*, or the Arts for Radical Manifesto by the Institute of Radical Imagination. *Estado Fósil*, a book edited by Anamaría Garzón Mantilla, Sofía Acosta, and Francisco Hurtado, is a collection of artistic essays to “counter-celebrate” the 50th anniversary of the first barrel of oil in Ecuador. We contributed with an original text, interviews with Italian activists on the frontline against oil extraction and fossil fuel infrastructures in southern Italy, and with images that we produced re-elaborating archive video documentaries on oil industry development in Italy and Ecuador. Our clear position in support of movements against extractivism is also the leading force behind two works displayed in the exhibition, *Lacus Legalis Naturae* and *Quito sin Minería*, and has also determined our policy of selecting our potential funders. Another aspect of our policy is prioritising public and independent artist-run spaces and noncommercial venues.

BIBLIOGRAPHIC SOURCES FOR THE ARTISTIC RESEARCH

- A.Acosta, E. Viale, **La Naturaleza si tiene derechos**, Siglo XXI editions, 2024
- A.L. Tsing, **The Mushroom at The End of The World. On the Possibility of Life in Capitalist Ruins**, Princeton University Press, 2015
- I. Stengers, **In Catastrophic Times: Resisting the Coming Barbarism**, Open Humanity Press, Mason Press, 2015
- F. Vergés, **Making the world clean. Wasted lives, Wasted Environment and Racial Capitalism**, Planetarities, 2025
- T. Ingold, **Correspondences**, John Wiley and Sons, 2020
- T.J. Demos, **Decolonizing Nature. Contemporary arts and the politics of ecology**, Sternberg Press, 2016
- T.J. Demos, **Against The Anthropocene. Visual Culture and the environment today**, Sternberg Press, 2017
- T.J. Demos, **Beyond the World's End – Arts of living at the crossing**, Duke University Press, 2020, Drabble Barnaby Ed.
- U. K. LeGuin, **The Dispossessed**, Orion Publishing Co., 2019
- Various authors, **Climate. Our Right to Breathe**, L'Internationale & K.Verlag, 2022
- A. Imhoff, K.Kairos, **Quie parle? (Pour les non-humains)**, PUF, 2022
- N. Thompson and Independent Curators International, **Experimental Geography: Radical Approaches to Landscape, Cartography, and Urbanism**, ICI and Melville House, 2008
- M. Svampa, **Feminismos ecoterritoriales en América Latina. Entre la violencia patriarcal y extractivista y la interconexión con la naturaleza**, 2021
- M. Svampa, **Antropoceno. Lecturas globales desde el Sur**. Ciudad de Córdoba : La Sofía cartonera. Facultad de Filosofía y Humanidades. Universidad Nacional de Córdoba, p. 5-44. 2019
- M. Ferdinand **Decolonial Ecology: thinking from the Caribbean World**, Wiley, 2019
- A. Mbembe, **Brutalism**, Duke University Press, 2024
- A. Kothari, A.Salleh, A.Escobar, F. Demaria, A.Acosta (eds) **Pluriverse. A post-development dictionary**, Tulika Books, 2019
- W. Mignolo, R.Segato, C.Walsh (eds) **Anibal Quijano. Foundational Essays on the Coloniality of Power**, Duke University Press, 2024
- The Funambulist, **Decolonial Ecologies**, #35, May-June 2021
- The Funambulist, **The Paris Commune and the World**, #34, March-April 2021
- The Funambulist, **Fifty Shades of White(ness)**, #48, July-August 2023
- B. Echeverria, **Imágenes de la “Blanquitud, on Diego Lizarazo et Al.: Sociedades icónicas. Historia, ideología y cultura en la imagen**, Siglo XXI, México, 2007
- A. Garzón Mantilla, S. Acosta, and F. Hurtado (eds), **Estado Fossil**, Terminal Ediciones, 2024
- E. Kohn, **How Forests Think: Toward an Anthropology Beyond the Human**, University of California Press, 2013
- U. Biemann, P. Tavares, **Forest Law, Selva Juridica**, Eli and Edythe Broad Art Museum, Michigan State University, 2014
- M. Gomez Barris, **Extractive Zone: social ecologies and decolonial perspectives**, Duke University Press, 2017
- D. di Cesare, **Resident Foreigners. A philosophy of migration**, John Wiley and Sons, 2020

- A. Escobar, **Sentipensar con la tierra. Nuevas lecturas sobre desarrollo, territorio y diferencias**, UNAULA, 2014
- E. Lander, **La colonialidad del saber: eurocentrismo y ciencias sociales**, CLACSO, Buenos Aires, 2000
- E. Viveiros de Castro and D. Danowski, **The ends of the world**, John Wiley and Sons, 2015
- K. Yussoff, **One Billion Black Anthropocenes or None**, University of Minnesota Press, 2019
- M. de la Cadena, **Earth Beings, Ecologies of Practice across Andean Worlds**, Duke University Press, 2015
- **Along ecological lines. Contemporary art and the Climate Crisis**, contributions from Ursula Biemann, David N. Bresch, TJ Demos, Fernando Garcia Dory, Barnaby Drabble, Maja and Reuben Fowkes, David Haley, Sacha Kagan, Eric Maeder, Andrea Phillips, Oliver Ressler, Laurence Schmidlin, Yesomi Umolu & Marie Velardi, EDHEA, 2019
- Davis, H. and Turpin, E. (Eds). **Art in the Anthropocene. Encounters Among Aesthetics, Politics, Environments and Epistemologies**, Open Humanities Press, 2015
- N. Fraser, **Cannibal Capitalism: How our System is Devouring Democracy, Care, and the Planet – and What We Can Do About It**, VERSO books, 2022
- Ressler, O. (Eds), **Barricading the Ice Sheets. Artists and Climate Action in the Age of Irreversible Decision**, Camera Austria, 2020
- A4C-artsforthecommons (eds) **Dreamland. Ai confini dell'immaginario**, Manifestolibri, 2020
- M. Baravalle, E. Braga, G. Riccio, F. Timeto, (Institute for Radical Imagination) (eds) , **Art for Radical Ecologies (manifiesto)**, Bruno, 2024
- D. Borselli, A. Casarini, R. Perna, **Oltre la catastrofe: Ecologie, visualità e immaginari nelle arti contemporanee**, PostMedia Books, 2024
- J. Clark, C. Martin (Eds), **Anarchy, Geography, Modernity. Selected writings of Elisé Reclus**, PM Press, 2013
- B. Akomolafe, **These Wilds Beyond Our Fences: Letters to My Daughter on Humanity's Search for Home**, North Atlantic Books U.S., 2017

P u

blic

p

ro gr

a

mme

**SENSING INTERDEPENDENCE:
OCEANS, PLURIVERSES, AND RIGHTS OF NATURE
SATURDAY 28 JUNE, 11AM-7PM**

Oceans, Pluriverses, and Rights of Nature is a one-day gathering that explores artistic experimentation and radical environmental politics. Panels feature Sylvia Kay, Carsten Pedersen and Fiona Dove (TNI), Rosa Jijón and Francesco Martone (A4C), and Roberta Bosu (Antarctic Rights), engaging with ocean justice, the pluriverse, and legal rights for the more-than-human world. The programme includes a presentation by the Embassy of the North Sea on the Confluence of Water Bodies – an initiative advocating for water ecosystems as legal and political players. The evening closes with the first test performance of the Water Bodies Orchestra together with the Smartphone Orchestra. Fresh Stalls, in collaboration with local chefs, will offer a menu featuring ingredients sourced from local regenerative farms. Amidst art, food, and performances, the program imagines collective futures beyond anthropocentrism.

10am: Doors open

11am–12.30pm: Reclaiming the Ocean Commons

Researchers Sylvia Kay and Carsten Pedersen (TNI) in dialogue with Francesco Martone and Rosa Jijón (A4C)

Moderation: Aria Spinelli, respondent: Fiona Dove (TNI)

While oceans have been central to the expansion of the capitalist economy for centuries, ocean resources and territories have gained renewed traction in recent decades as frontiers for accelerated economic growth. Through conservation initiatives, ocean areas are increasingly turned into products that can be bought and sold – such as carbon credits. From industrial fishing and oil extraction to off-shore wind projects and deep-sea mining, the continuous appropriation of territories and resources increasingly displace small-scale fishers and local communities.

Inspired by A4C's works on display at de Appel, TNI researchers and activists Sylvia Kay and Carsten Pedersen, and A4C's Rosa Jijón and Francesco Martone, will share perspectives on the contribution of contemporary art in the struggles for the future of our oceans and its communities. Sylvia and Carsten will reflect on their work with grassroots movements resisting these forms of ocean and land grabbing. They will share stories of resistance and promote an alternative vision for coexisting with nature. This panel will explore how community-led efforts – rooted in local knowledge and collective rights – offer meaningful, grounded responses to the ecological and social crises we face today.

1pm: Lunch by Fresh Stalls with produce from local regenerative farmers

2.30–4pm: Creative attempts to represent the pluriverse

Francesco Martone and Rosa Jijón (A4C), Harpo 't Hart (Embassy of the North Sea), and Roberta Bosu (Antarctic Rights), moderation: Aria Spinelli

Drawing on the Rights of Nature movement, speakers and discussants revisit the principle of *harmonious coexistence* through A4C's artistic production, and ongoing campaigns by Embassy of the North Sea and GARN to recognise the rights of the North Sea and Antarctica as legal entities, thereby challenging dominant paradigms of environmental governance, while proposing a shift from anthropocentric to ecocentric legal frameworks.

Performing and reenacting legal documents that recognise the rights of nature; imagining ecosystems as queer entities through a feminist and decolonial approach; reframing representation as a call to imagine a future where nature has standing – not symbolically but legally, politically, and poetically. These and other topics will be explored in a dialogue between A4C, Embassy of the North Sea, and Garn Antarctic Rights Campaign, where artistic production and creative communication blend with a shared commitment to shift from anthropocentrism to a biocentric paradigm as a key answer to the current civilization crisis.

4.30pm: Presentation of the **Confluence of Waterbodies** (Christiane Bossman, Embassy of the North Sea)

5pm: Presentation of experimental format **Water Bodies Orchestra** by **Smartphone Orchestra**

This digital design project is a musical and embodied way to unlock the digital sound archive of European waters. Through interactive group experiences, the human and non-human voices of the water bodies will come together in a performative moment. This iteration of the Waterbodies Orchestra is the first test of a new experimental platform developed by the Smartphone Orchestra.

6.30pm: Drinks and bites

SENSING INTERDEPENDENCE: FILM SCREENING
FILMTHEATER KRITERION
SUNDAY 20 JULY, 7.15PM

On Sunday 20 July, a screening of the documentary *I Am the River, the River Is Me* by Petr Lom will take place at Filmtheater Kriterion in the context of Sensing Interdependence. The film follows a five-day canoe journey along Aotearoa/New Zealand's Whanganui River, the first river in the world to gain legal personhood. Guided by a Māori guardian, this visually stunning documentary explores the river's profound impact on Indigenous rights and environmental stewardship. For more information on the screening, please visit kriterion.nl.

DE APPEL IS/
Noor Abuarafeh
Duru Bayramoğlu
Marina Christodoulidou
Nell Donkers
Jacquine van Elsberg
Lucie von Eugen
Jan van Geem
Estela González-López
Jan-Pieter 't Hart
Ka-Tjun Hau
Matt Hinkley
Lara Khaldi
Brechtje Krah
Maria Nolla
Sofia Patat
Ilia Pelapaisiotis
Sophie Soobramanien

EXHIBITION DESIGN

studioamatoriale

EXHIBITION PRODUCTION

Sjoerd Tim & team (installation)
Markas Michmel (AV support)

GRAPHIC DESIGN

Victor Vega (print)
Bardhi Haliti & Zuzana Kostelanská
(online identity)

PRINTING

no kiss

Stichting de Appel
Tolstraat 160
1074VM Amsterdam

+31 (0) 2 06 25 56 51
info@deappel.nl
www.deappel.nl

Sensing Interdependence is a project developed by Joint Cultural Initiatives, hosted and produced by de Appel and supported by the Directorate-General for Contemporary Creativity of the Italian Ministry of Culture under the Italian Council program (13th edition, 2024), which aims to promote Italian contemporary art worldwide.

italianCouncil Direzione Generale
Recasting our Contemporary Art to the World **Creatività Contemporanea**

de Appel is supported with structural funds from / de Appel wordt structureel ondersteund door

EUROPEAN STRATEGIC PARTNERSHIP

italianCouncil
Bringing our Contemporary Art to the World

Direzione Generale
Creatività Contemporanea

Embassy
of the North Sea

ici s.p.a.
JOINT CULTURAL INITIATIVES

tni
TRANSNATIONAL INITIATIVES

de
Appel
Amsterdam

SENSING INTER DEPEN DENCE

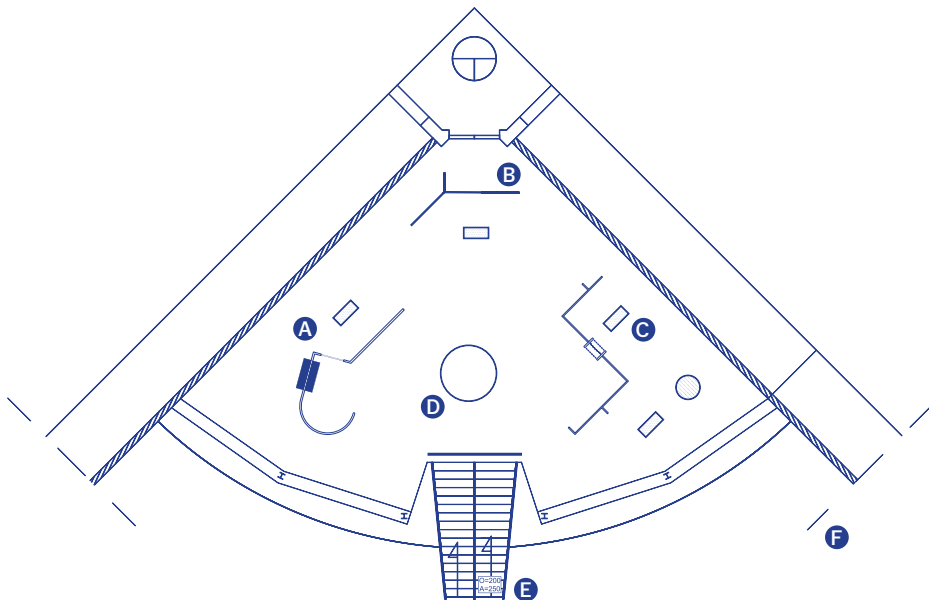
Tentoonstelling van A4C – Arts for the Commons
(Rosa Jijón & Francesco Martone)
Gecureerd door Aria Spinelli en Angelo Castucci

27.06–10.08.2025

NL

Sensing Interdependence is een overzichtstentoonstelling met werk van het Italiaanse kunstcollectief Arts For the Commons (A4C), een samenwerking tussen de Ecuadoraanse kunstenaar Rosa Jijón en activist en artistiek onderzoeker Francesco Martone. De tentoonstelling gaat in op de onderlinge afhankelijkheid tussen natuur en mens. De gastcuratoren zijn Aria Spinelli en Angelo Castucci.

Vanuit het perspectief van A4C's artistieke methodologie stelt de tentoonstelling voor om onderling verbonden empathische, tactiele en politieke relaties te heroverwegen, in de context van de rechten van de natuur en mens(en). De tentoongestelde werken vragen het publiek om gebruik te maken van onderlinge afhankelijkheid om te navigeren door de complexiteit van klimaatrechtvaardigheid, verzet tegen extractivisme, rechtspersoonlijkheid van ecosystemen en nieuwe institutionele kunstvormen in de ecologische crises van onze tijd. Door het onderzoek en de kunstwerken van het collectief opnieuw te bekijken, stelt de tentoonstelling een kleine archipel van drie video-installaties voor, ontworpen rond drie kernaspecten van de artistieke benadering van A4C. Deze eilanden brengen geografieën van mobiliteit en verzet van gemeenschappen in kaart, die verder gaan dan antropocentrisme en de rechten van de natuur.

A COMMON GEOGRAPHIES

Vilcabamba: de iura fluminis et terrae
 (videoprojectie + shelf)
Have a Wonderful Time
 (neon)
Memorias del hielo
 (videoprojection + shelf)

B MOBILE GEOGRAPHIES

Camera con vista
 (video op scherm + behang)
Kolxoz Collective
Glina - Elementary Conditions
 (poster)

C RESISTANCE GEOGRAPHIES

Lacus Legalis Naturae
 (video op scherm + installatie)
Quito Sin Minería
 (on-screen video)
La invención del blanco
 (videoprojectie)
Kloxoz Collective, Liquid Environment
 (Poster)

D GLETSJER

E INGANG
Aktivismus
 (scherm)

F LIBRARY/ARCHIVE

Libertalia
 (scherm)

Na aar
een

Pluri
versale

Poli
tiek

Sensing Interdependence met

ArtsForTheCommons

Inleiding door curatoren Aria Spinelli en Angelo Castucci

In een tijd die gekenmerkt wordt door ecologische crisis, toenemende grenzen en de ontmanteling van gemeenschappelijke goederen, komt het werk van Arts For The Commons (A4C) naar voren als een radicale en consistente praktijk op het snijvlak van kunst, politiek activisme en ecologie. Milieuconflicten, gedwongen migratie en territoriaal verzet worden niet slechts weergegeven; A4C construeert een artistieke, politieke en collectieve taal die generatief is.

Sinds de formele oprichting in 2016, na jaren van samenwerking tussen de twee, heeft A4C een oeuvre ontwikkeld dat artistiek onderzoek en politiek engagement combineert. Vanuit verschillende maar complementaire achtergronden – beeldende kunst, activisme, diplomatie en kritische theorie – creëren Rosa Jijón en Francesco Martone installaties, video-essays en performances die extractivisme aan de kaak stellen, de rechten van de natuur en volkeren bevestigen en ruimte openen voor nieuwe ecologische verbeeldingen.

Onze eerste ontmoeting met Francesco Martone was in 2019 gedurende een panel over migratie in Rome, georganiseerd door het kunstcollectief Stalker/NoWorking in samenwerking met Artists at Risk. In die context sprak hij over *In Difesa Di*, een netwerk van Italiaanse mensenrechtenverdedigers. Zijn aanpak getuigde van een vermogen om zich met een tactisch en diep relationeel gemak te bewegen op verschillende terreinen – juridisch, artistiek, ecologisch. Francesco's werk had geen vaste identiteit of institutionele banden, maar was eerder een vorm van situationele betrokkenheid: een vorm die meerdere rollen combineert om de rechten van mensen en de natuur te bevorderen. Tijdens onze eerste gesprekken met Francesco en Rosa Jijón viel ons op hoe A4C is gebaseerd op wederzijdse verbondenheid, en een gedeeld verlangen om complexiteit te doorgronden met artistieke, politieke en poëtische middelen; hun werk getuigt van een bredere ethiek van zorg. Het verzet zich tegen systemen van uitbuiting en onrechtvaardigheid – niet alleen door directe representatie of activisme, maar door het opnieuw verweven van verbindingen tussen lichamen, territoria en geschiedenissen. Uit die eerste uitwisseling ontstond een langdurige samenwerking, die uiteindelijk vorm gaf aan *Sensing Interdependence*.

De titel van deze tentoonstelling is meer dan een thematisch ankerpunt, het is een oproep tot actie. De Franse filosoof Edgar Morin (Morin, E. (2011). *La Voie*. Paris: Fayard) beschrijft onze tijd als een tijd van *polycrises*: een samenloop van ecologische, economische, beschavings- en existentiële crises die zich niet langer afzonderlijk ontvouwen. Het werk van A4C reageert op deze situatie, niet door de crisis te illustreren maar door ons uit te nodigen om dominante kaders los te laten en een alternatieve logica van verbondenheid te ontdekken. Hun praktijk wordt geleid door de ethiek van luisteren, getuigen en opnieuw gemeenschappelijk maken, en is geworteld in het besef dat kunst percepties kan veranderen, bestuur kan herkaderen en ruimte kan openen voor een verbeelding van de toekomst van onze planeet. Het duidt op een paradigmaverschuiving in hoe we reageren op de verweven mondiale crises van vandaag, en spoort ons aan om nieuwe vormen van coëxistentie te bedenken die relationeel, wederkerig en belichaamd zijn. Onderlinge afhankelijkheid is hier niet alleen ecologisch, maar ook epistemologisch en politiek. Het wordt gevoeld – via water, verzet, rituelen en herinneringen – terwijl een nieuw beeld van de commons vorm begint te krijgen.

Dit perspectief komt duidelijk naar voren in de curatorische keuzes, die het idee van de tentoonstellingsruimte als neutraal kader of passieve container verwerpen. In plaats daarvan

wordt de tentoonstelling een verlengstuk van het politieke denken van A4C: een ruimte waar visuele codes, hiërarchieën in de voorstelling en de dominante logica van tentoonstellen worden bevraagd. De installaties zijn niet bedoeld om te kaderen of uit te leggen, maar om een pluriforme, gelaagde ervaring te openen. Ze functioneren als een discursief instrument, een krachtveld en een tijdelijke infrastructuur voor het activeren van meerdere subjectiviteiten.

Bij het bedenken van het tentoonstellingsontwerp met studioamatoriale hebben we de tentoonstellingsruimte van de Appel opgedeeld in drie conceptuele en filosofische 'eilanden' die samen een kleine archipel vormen. Deze eilanden – geografieën van de **commons**, **mobilititeit** en **verzet** – zijn geïnspireerd op het werk van de kritische denkers Sandro Mezzadra en Brett Neilson (Mezzadra, S. and Neilson, B. (2013). *Border as Method, or, the Multiplication of Labor*. Durham, NC: Duke University Press). In hun onderzoek zijn grenzen niet louter instrumenten van uitsluiting, maar actieve plaatsen waar subjectiviteiten, economieën en territoria worden geproduceerd – ontologische lijnen en constructies van de wereld die moeten worden bevraagd en omgeleid. Deze eilanden binnen de archipel verdelen het werk van A4C in conceptuele groeperingen, waardoor ze verschillende wereldbeelden kritisch weerspiegelen.

De lay-out is daarom opgevat als een open veld niet-lineair, doorkruisbaar en vrij van hiërarchische centraliteit. De werken bestaan naast elkaar en overlappen, en genereren zo meerdere, onverwachte trajecten. Deze ruimtelijke strategie weerspiegelt de theoretische en politieke horizon van het project: geen bevoorrecht gezichtspunt, geen enkelvoudig narratief, maar een gelaagde pluraliteit van elkaar kruisende, tegenstrijdige en elkaar versterkende stemmen. Bezoekers worden niet langs een vast pad geleid, maar uitgenodigd om hun eigen routes uit te stippelen, te blijven hangen en een standpunt in te nemen.

De drie thematische 'eilanden' zijn opgevat als onderling verbonden, gedeconstrueerde paviljoens. Elk eiland is een poreus organisme waarin de installatie niet louter een omhulsel is, maar een actieve drager van betekenis: het fungeert als taal, sfeer en politieke ruimte. **Common Geographies** opent de tentoonstelling door het landschap te benaderen als een levend archief van herinneringen, rechten en relaties. Werken als *Vilcabamba: de iura fluminis et terrae* (2022), *Memorias del hielo* (2024) en *Have a Wonderful Time* (2021) verkennen juridische, poëtische en symbolische dimensies en stellen het landschap voor als zowel juridisch subject als plaats van herinnering. Hier worden de commons – en de processen van commoning – niet gecontextualiseerd binnen de menselijke wereld en vormen van sociale organisatie, maar worden deze concepten van samenkomst vanuit meer-dan-menselijke perspectieven naar voren gebracht. Vertrekkend vanuit een kritische benadering van de absurditeiten van het extractieve kapitalisme, zoals in *Have a Wonderful Time* (2021), bevordert Common Geographies alternatieve percepties van de wereld door de representatie en personificatie van de wateren van Vilcabamba en de gletsjers van Chimborazo in Ecuador voor te stellen, zoals in *Vilcabamba: de iura fluminis et terrae* (2022) en *Memorias del hielo* (2024). Deze wateren en gletsjers zijn geen stille getuigen van ecologische crises; waterlichamen worden vitale actoren in de strijd om behoud. Om dit verhaal te vertellen, vraagt A4C het publiek aandachtig te luisteren naar hoe we deze wateren waarnemen via geluid, bewegende beelden en sonificaties. **Mobile Geographies** ontvouwt zich via *Camera con Vista* (2017), waarin mobiliteit zowel een perceptuele als een politieke conditie wordt. In dit tweede eiland worden kleuren en bewegende beelden gecombineerd om gedwongen mobiliteit in de stedelijke context van Rome aan de orde te stellen. Migranten- en Roma-gemeenschappen

zijn vaak het slachtoffer van gedwongen verplaatsing, maar velen richten hun huizen zo goed mogelijk in, plaatsen meubels en behangen de muren. De tegenstrijdigheid van de uitgeslotenene die gedwongen worden te verhuizen en tegelijkertijd hun eigen leven opbouwen binnen die omheining, komt duidelijk naar voren in A4C's weergave van mobiliteit. In onze huidige polycrisis maakt mobiliteit deel uit van de dagelijkse ervaring van de wereld. Wanneer gedwongen mobiliteit wordt opgelegd, vervagen de grenzen tussen inclusie en exclusie. **Resistant Geographies** brengt praktijken van verzet tegen milieuvernietiging, koloniaal geweld en extractivistisch beleid samen. *Lacus Legalis Naturae (2021)*, *Quito Sin Minería (2021)*, *La invención del blanco (2021)* en *Aktivismus (2021-2024)* vormen een landschap van zowel aanklacht als symbolische en juridische herovering. Op dit laatste eiland wordt de menselijke wereld gepresenteerd door middel van reflecties in vormen van verzet, noties van whitheid en de uitvoering van strijd door middel van performatieve wetgeving. Hier komen de kleuren, gezangen, oproepen tot actie en uitvoeringen van juridische vertegenwoordiging samen in één setting, die uitnodigt tot reflectie over hoe alternatieven worden gecreëerd en voorgesteld, en hoe verzet en strijd krachtige instrumenten zijn voor alternatieve politieke verbeeldingen.

Ten slotte werkte A4C samen met het transnationale collectief Kolxoz om de fundamenteën van de eilanden visueel en conceptueel in kaart te brengen. Kolxoz voegt een extra laag toe aan de tentoonstelling met een visuele interventie die deze geografieën met elkaar verweeft en grafische werken creëert die een eigen visueel archief vormen van post-socialistische verbeeldingen en een **visueel vocabulaire** – collage, typografie en symbolische motieven – om deze zones van extractie en verzet in kaart te brengen. Hun ontwerpen zijn geen statische illustraties, maar dynamische assemblages die de centrale thema's van de tentoonstelling weerspiegelen: de verwevenheid van menselijke en meer-dan-menselijke levens, het geweld van kapitalistische accumulatie en de zoektocht naar alternatieve manieren van samenleven.

De pluriversumtheorie van Arturo Escobar geeft het werk van A4C een extra dimensie. Hij stelt dat radicale ecologische politiek begint met het erkennen dat er vele werelden naast elkaar bestaan, niet alleen als metaforen, maar als geleefde realiteiten (Escobar, A. (2018). *Designs for the Pluriverse: Radical Interdependence, Autonomy, and the Making of Worlds*. Durham, NC: Duke University Press). De archipel brengt verschillende vormen van strijd samen die nieuwe ecologische verbeeldingen van onderlinge afhankelijkheid vormen: weerspiegelingen van opkomende praktijken van commoning, nieuwe vormen van mobiliteit voorbij grenzen, en vormen van geweldloos verzet. Elk eiland biedt een perspectief dat verwijst naar een alternatieve toekomst voorbij extractivisme, uitsluiting en systemisch geweld. Samen nodigen de eilanden de toeschouwer uit in een ruimte waar kunst zowel representatief als propositioneel is: een plek waar verschillende werelden en manieren van samenleven kunnen worden gevoeld en verbeeld.

Het politiek beoefenen van het pluriversum is in de eerste plaats een daad van verzet tegen het universele idee dat er maar één wereld bestaat. Hierdoor worden de hiërarchieën van het westerse denken ontmanteld en worden meerdere, onderling afhankelijke benaderingen aangeboden om de wereld waar te nemen. Er wordt een minder antropocentrische relatie met de meer-dan-menselijke wereld voorgesteld, waarbij een ecocentrische benadering wordt bepleit. Ten slotte dwingt pluriverse politiek ons om diversiteit te omarmen en te leren van de onderlinge verbondenheid van ons pluriversum, en vraagt het ons om naast elkaar te bestaan.

Ov er

d
e k unts

werken

Aktivismus, 2021-2024, HD audio stereo

Aktivismus is een videoarchief met beelden en geluiden die bij verschillende gelegenheden zijn opgenomen: in Oostenrijk, Italië en Ecuador. Ter gelegenheid van een artist-in-residence-programma in Q21 in Wenen namen leden van A4C deel aan een demonstratie met Afghaanse vluchtelingen tijdens een bijeenkomst van Fridays for Future (een initiatief van klimaatactiviste Greta Thunberg, wie inmiddels is uitgegroeid tot een wereldwijd fenomeen die tieners verenigt die strijden voor klimaatrechtvaardigheid). bezochten een protestkamp tegen de uitbreiding van een snelweg in Lobbau en namen deel aan een bijeenkomst met een delegatie van Zapatista-vrouwen die in de Oostenrijkse hoofdstad waren aangekomen als eerste etappe van de *gira zapatista*, die honderden Zapatistas door Europa bracht.

In Ecuador namen A4C-leden deel aan een reeks demonstraties ter ondersteuning van inheemse gemeenschappen die zich verzetten tegen olieboringen en mijnbouw, en aan twee nationale marsen van de *Ni una menos*-beweging. In Rome, Italië, liepen ze samen met sociale bewegingen die protesteerden tegen de onlangs aangenomen veiligheidswetgeving die het recht op protest en mobilisatie beperkt, en namen ze deel aan een collectieve performance, "La foresta in cammino", ter ondersteuning van het Bullicante-meer, die het stadhuis van Rome bereikte.

Quito sin Minería, 2021, HD audio stereo

Quito sin Minería vertelt het verhaal van de gelijknamige Ecuadoraanse beweging die momenteel strijdt tegen mijnbouw in Ecuador, in het biosfeerreservaat van de Andes-Chocò. De video toont de beweging in actie en documenteert enkele van hun symbolische optochten in de straten van de stad Quito.

Camera con vista, 2017, HD audio stereo

Camera con vista (Een kamer met uitzicht) is geïnspireerd op de roman van E. G. Forster uit 1908 over een jonge vrouw die naar Italië reist, het is een kritische beschrijving van de Engelse samenleving in de 20e eeuw. Tegenwoordig is het uitzicht vanuit kamers in liminale ruimtes in Rome een uitzicht op verdrijving en uitsluiting, dat parallel loopt aan het gangbare beeld van de eeuwige stad, dat in stand wordt gehouden om toeristen en kapitaalinvesteringen in vastgoedspeculatie aan te trekken. Vluchtelingen en migranten die de Middellandse Zee oversteken, of Roma die een plek zoeken om te wonen, vestigen zich in deze extraterritoriale zones, het tijdelijke aankomstpunt voordat ze weer met geweld worden verdreven. Ze reizen door ruimte en tijd, op locaties die een vorig leven hadden en nu in het ongewisse zijn over hun vroegere bestemming en toekomstige mogelijkheden. Hun liminale levens overlappen de liminale tijd en ruimtelijke dimensies van een wereldstad.

Vilcabamba, de iura fluminis et terrae, 2022, HD audio stereo

Aangespoord door de World People's Conference on Climate Change and the Rights of Mother Earth, die in 2009 plaatsvond in Cochabamba, Bolivia, en op basis van de daarbij aangenomen Universele Verklaring van de Rechten van Moeder Aarde, zijn sociale bewegingen, gemeenschappen en academici begonnen met het ontwikkelen en implementeren van juridische instrumenten voor de erkenning van de rechten van de natuur, de zogenaamde Earth Jurisprudence. Eerst in Nieuw-Zeeland met de Whanganui-rivier,

vervolgens in Ecuador met de Vilcabamba-rivier, in Colombia met de Rio Atrato en in Bangladesh en India met de Yamuna en de Ganges, hebben rivieren en stroomgebieden rechtspersoonlijkheid gekregen of zijn ze erkend als levende wezens met eigen rechten. Het zijn de rivieren en hun rechten die de aanzet hebben gegeven tot de ontwikkeling van rechtssystemen en nieuwe categorieën, rechten die het traditionele antropocentrische mensenrechtensysteem aanvullen met een meer biocentrische benadering.

Vilcabamba, de iura fluminis et terrae biedt een visuele en sonische weergave van rivieren met rechtspersoonlijkheid over de hele wereld, door middel van de uitvoering van een partituur die is gemaakt op basis van geospatiale gegevens en echte geluiden van de Vilcabamba-rivier. De identificatie van GPS-coördinaten van rivieren met rechtspersoonlijkheid en/of erkend als levende entiteiten, dient als een counter map om het huidige gebruik van geospatiale technologieën te bevragen, en een kritische benadering te ontwikkelen die een complex web van rivieren en ecosystemen met rechten zichtbaar maakt, evenals ruimtes van strijd en verzet tegen het dominante antropocentrische paradigma. Door middel van data-sonificatie worden deze ruimtelijke gegevens verder omgezet in geluid, dat op zijn beurt is omgezet in muzieknoten en in een sound map van rivieren en ecosystemen.

Have a wonderful time, 2021, neon sign

Have a wonderful time is te lezen op een bord in de historische wijk van de futuristische Zuid-Koreaanse stad Song-Do, een ooit dichtbevolkte recreatiewijk met uitzicht op de groeiende metropool. Het staat symbool voor een verleden dat terzijde is geschoven, verwoest door de woede van accumulatie en ontwikkeling, en de voortdurende spanning tussen traditie en innovatie. *Have a wonderful time* is de belofte – of een simpele wens – van de eigenaar van een karaokebar die een alternatieve ontmoetingsplaats en recreatieplek biedt voor de inwoners van Song-Do, iets wat ondenkbaar lijkt in een dystopische stedelijke nederzetting waar elke onverwachte, irrationele, niet-productieve en onvoorspelbare activiteit aan banden is gelegd.

Lacus, legalis naturae, 2021, HD audio stereo en poster, 140x106 cm

De performance *Lacus, legalis naturae*, georganiseerd in samenwerking met het Italiaanse collectief Stalker, vond plaats in 2021 aan het Lago Bullicante (Ex-Snia) in de buitenwijken van Rome. De performance bestond uit een voordracht van de verklaring van de rechten van Lake Erie in de Verenigde Staten. In februari 2019 stemden de inwoners van Toledo, Ohio een handvest van rechten voor het Lake Erie in, waarin de rechtspersoonlijkheid van het meer werd erkend. Het was de eerste keer in de Verenigde Staten dat de rechtspersoonlijkheid van een ecosysteem werd erkend. Lago Bullicante ontstond spontaan in een gebied dat oorspronkelijk werd ingenomen door een fabriek voor synthetisch textiel, Snia Viscosa, en later door sociale bewegingen. Sindsdien bloeit het meer met een rijke biodiversiteit, het is het enige stedelijke meer in Rome, maar tegelijkertijd wordt het bedreigd door speculatieve belangen. Na de performance vond een dialoog plaats tussen comités voor de verdediging van Lago Bullicante en voor de erkenning van de rechten van Lake Erie, evenals een reeks workshops met leerlingen van een basisschool, samengesteld door Stalker, waarin een handvest van de rechten van de planten van Lago Bullicante werd opgesteld.

La invención del blanco, 2024, HD audio stereo

De video *La invención del blanco* is geïnspireerd op het werk van de Ecuadoraanse antropoloog Bolívar Echeverría en op recente gebeurtenissen in het politieke leven van het Andesland. De video herinnert aan hoe institutioneel racisme tegen de inheemse bevolking en Afro-afstammelingen aan het licht kwam tijdens de meest recente nationale staking in Ecuador in juni 2022, die werd uitgeroepen door inheemse organisaties en sociale bewegingen als reactie op het economische beleid van de regering van president Lasso. Aangesticht door de regering zelf gingen witte en mestizo-burgers van Quito de straat op met witte vlaggen en shirts, om in naam van de beschaving op te roepen tot sociale vrede. In werkelijkheid ging het niet om vrede, maar om pacificatie door middel van gewapend geweld, gezien het feit dat politieagenten op tanks werden toegejuicht door dezelfde demonstranten met witte vlaggen op de Avenida de los Shyris in het noorden van de stad. Achter die witte vlaggen gingen straffeloosheid en verzoening schuil, de rechtvaardiging van een vermeende sociale zuiverheid, van aansluiting bij een onvoorwaardelijk geloof in de staat en zijn apparaten. Wit wordt een kleurmasker dat een vermeende identiteit definieert tegenover de ander; de massa's vermeende criminelen of wilden die naar Quito waren gekomen om de stad te vernietigen, zo werd gezegd.

Libertalia, 2025, HD audio stereo

David Lazzaretti was de profeet van Amiata. De ouderen van die Toscaanse dorpen, Arcidosso en Castel del Piano, herinneren zich hem nog steeds; een herinnering die van vader op zoon is doorgegeven. Op de top van die berg ontstond en verdween een millenniumutopie, vergelijkbaar met vele andere utopieën die de geschiedenis heeft gekend – imaginaire of echte republieken, collectieve experimenten met autonomie, horizontaliteit en zelfbestuur. Door deze gebeurtenissen te vertellen, ze in echte of denkbeeldige plaatsen te situeren en hun verhaallijnen te reconstrueren, wordt het mogelijk om betekenis te geven aan een wereld die de vrijheid verwoest, verstrikt in autoritarisme, haat en oorlog tegen de mens en Moeder Aarde. Het is een poging om de geschiedenis weer betekenis te geven en een sleutel aan te reiken om de gebeurtenissen in de wereld, zowel in het heden als in het verleden, te interpreteren.

Memorias del hielo, 2024, HD audio stereo

Memorias del hielo biedt een transversale kijk op het gebied en de ecologie van de gletsjers van de Chimborazo-vulkaan en de menselijke gemeenschappen die er wonen, die allebei te maken hebben met klimaatverandering. Het benadrukt hoe belangrijk het is om kosmologieën, voorouderlijke kennis en wetenschap met elkaar te verbinden. Ook wordt er archiefmateriaal tentoongesteld, bestaande uit digitale fotografie, wetenschappelijke documentatie en linoleumsneden op handgemaakt katoenpapier. Zoals de Schotse antropoloog Tim Ingold in zijn *Correspondences* stelt, mogen we, wanneer we ons zorgen maken over het verdwijnen van habitats, soorten of gletsjers, niet “vergeten dat door de natuur om te zetten in een feit en kennis in interpretatie – los van de gesprekken van het leven – we die dingen missen en daarmee de hele wereld”. Het project is niet bedoeld als een voorstel voor de conceptualisering en het zichtbaar maken van het Antropoceen, maar wil een coherente en originele sleutel bieden voor een dekoloniale analyse, geïnspireerd door de kronieken van de Franse anarchistische geograaf Elysée Reclus over zijn bezoek aan Chimborazo, als onderdeel van zijn onderzoek naar de natuurlijke geschiedenis van de wereld.

Glina - Elementary Conditions, Poster, 225x106cm, by Kolkoz collective

Hier gebruikt Kolkoz het woord *Glina* (grond) om te beschrijven hoe objecten met elkaar botsen of op elkaar inwerken, waardoor een verandering van betekenis, context en abstractie wordt afgedwongen. Deze poster richt zich op alledaagse gebruiksvorwerpen en stelt de relatie tussen consumptiecultuur en middelen om te overleven ter discussie.

Liquid Environment, Poster, 225x106cm, by Kolkoz collective

Vanuit het idee dat grenzen vager zijn dan we denken en dat circuleren binnen het collectieve een realiteit is, creëerde Kolkoz een denkbeeldige kaart van rivieren en meren die de utopische en dystopische hallucinaties van de postindustriële kapitalistische drift weerspiegelen. Door middel van een gezamenlijk proces van conceptuele *mapping* met A4C, en als vertegenwoordigers van postsocialistische samenlevingen, presenteert het collectief alternatieve perspectieven door percepties te traceren. De reservoirs van deze poster zijn gevuld met verwijzingen naar Sovjet-affiches, sporen van modernistische experimenten, asymmetrische tactieken en subversieve methoden.

Ar t istiek

O nd
e rzoek

e

n

P r a k t i j k
i n h e t

t i j d p e r k v a n
P o l y c r i s i s

AS: Samen hebben we *Sensing Interdependence* gekozen als titel voor deze overzichtstentoonstelling over jullie samenwerking sinds 2016. Ik zie deze titel als meer dan een thema: het is een oproep tot actie. Het verwijst naar een paradigmaverschuiving in de benadering van de onderling verbonden crises van vandaag, en roept op tot nieuwe vormen van coëxistentie die geworteld zijn in onderlinge afhankelijkheid. Ben je het eens met deze interpretatie? En hoe beïnvloedt dit jullie artistieke praktijk – conceptueel, formeel of politiek?

A4C: Inderdaad, het debat over de rol van kunst bij het creëren van de factoren die actie mogelijk maken, is een zeer relevante kwestie in tijden van crisis – of die nu politiek, sociaal, ecologisch of cultureel is. We komen later op dit onderwerp terug. Hier volstaat het te zeggen dat A4C in de praktijk altijd heeft gestreefd naar verbinding, kruisbestuiving en het openen van een dialoog met activisten die zich bezighouden met relevante kwesties, van migratie tot de strijd tegen extractivisme of voor de rechten van de natuur. We denken echter ook dat kunst op zich geen oplossingen biedt, maar eerder mogelijkheden om onderlinge verbanden te verkennen en een vruchtbare bodem te creëren voor uitwisseling en wederzijdse verrijking. Of dit tot actie leidt, is niet noodzakelijkerwijs het uitgangspunt van onze activiteiten. We houden ons niet bezig met militante kunst als zodanig. We geloven dat de ruimte voor een relatie tussen kunst en activisme kan bestaan tijdens of na onze praktijk, maar dat dit geen vaststaand doel is. Als we dit als primair doel zouden stellen, zouden we het risico lopen de mogelijkheden te beperken, evenals het vermogen om een breder publiek te bereiken en bij te dragen aan het publieke bewustzijn.

Wat betreft de rol van zintuiglijke waarneming als instrument om een ecologische verbeelding te creëren, denken we opnieuw dat dit niet de enige mogelijkheid is; we geven de voorkeur aan het concept van *senti-pensar* – voelen met het verstand en denken met het hart – dat bijvoorbeeld eigen is aan de ervaringen van de Zapatistas. Het is geen toeval dat we onze residentie in het Murate Art District in Florence de titel *Senti-pensar con L'Arno* hebben gegeven, toen we studenten en curatoren betrokken bij een reeks workshops en creatieve processen om hen weer in contact te brengen met de natuur door de rivier fysiek en emotioneel te ervaren. Onze werken zijn bedoeld als een kritische benadering van geografie, en als interpretatie van territoria en ecosystemen als ruimten van erkenning en strijd. Hier komt de visie van de Franse anarchistische geograaf Élisée Reclus van pas. In tegenstelling tot zijn tijdgenoot Alexander Von Humboldt zag Reclus geografie niet als een discipline gebaseerd op taxonomie en wetenschappelijke ontleding van de natuur en ecosystemen, maar als een discipline van emancipatie voor de mensheid. In dit principe zien we veel overeenkomsten met Arturo Escobars interpretatie van territoria, via *senti-pensar*, als een vorm waarmee gemeenschappen in territoria de kunst van het leven hebben geleerd. Of anders gezegd, als een oproep om te denken en te voelen met territoria, culturen en de kennis van hun volkeren, met hun ontologieën, in plaats van met de gedecontextualiseerde kennis die ten grondslag ligt aan begrippen als “ontwikkeling”, “groei” of de “economie” zelf. In een gesprek met de Peruaanse antropoloog Marisol de la Cadena over pluriversale contactzones vat Escobar enkele belangrijke concepten samen. Escobar wijst op de sleutelrol van kunst bij het bevorderen van de dialoog en communicatie tussen de verschillende werelden die deze contactzones bevolken. Namelijk: territorialiteit, gemeenschapszin, autonomie en productie van het gemeengoed, politiek in het vrouwelijke, en transitie. Onderlinge afhankelijkheid houdt

dis in dat het bestaan van verschillende en gevarieerde ervaringen van wereldvorming wordt erkend, evenals universums die met elkaar in dialoog treden, ook via de kunst. Dit is in zekere zin hoe wij onze rol zien, als facilitators en enablers van deze gesprekken, in een pluriversum, en daarmee creëren we een immaterieel 'gemeengoed'. Toen we kozen voor de naam A4C-artsforthecommons, dachten we niet alleen aan de kwesties waarnaar we wilden verwijzen voor inspiratie, maar ook aan commoning als artistieke en uiteindelijk politieke praktijk. Ten slotte kunnen we zeggen dat onze artistieke praktijk politiek is. Dit wordt duidelijk uitgelegd door de Uruguayaanse kunstenaar en pedagoog Luis Camnitzer, volgens wie

“... all communication is political, there is always a power relationship and, therefore, it is political. All art is inserted in a political relationship; if I say: “I am apolitical”, it is a political statement, there is no way to escape. In a way we are talking about whether what you are doing in art has to be adapted to a cause or not. To the extent that you bow to a cause you are making mercenary art, and I don’t say that badly, but in a sense that you have to balance. If you want it to be art, it has to have a plus. When you dedicate yourself to serve a cause, you are leaving the plus aside. There is a lot of political art that ignores the plus and, then, for me, it is no longer art, it can be effective as propaganda, pamphlet or expression of my opinion, but in reality, nobody cares, or nobody should care.”

AS: In onze gesprekken heb je vaak gesproken over kunst als een vorm van interventie en onderzoek. Hoe speelt onderzoek een rol in je creatieve proces? Hoe bepalen jullie complementaire benaderingen het werkterrein waarop jullie actief zijn?

In het begin dachten we dat we als duo een duidelijke rolverdeling hadden: Rosa is de kunstenaar en Francesco de activist. We hebben geprobeerd onze respectieve identiteiten beter te definiëren, maar zijn er bijna nooit in geslaagd een definitieve oplossing te vinden. We laven voortdurend tussen onze pogingen om artistiek te creëren en ons politiek te engageren, of om onderzoek te doen naar culturele, sociologische en filosofische kritiek of historische archieven. Deze steeds verschuivende focus komt duidelijk tot uiting in het proces van onderzoek en analyse dat gepaard gaat met de definitie van het creatieve proces, dat vervolgens wordt gedistilleerd tot het voltooide werk, of dat nu een bewegend beeld, een installatie of een performance is. En als je kijkt naar de kern van dit apparaat, zoals Gilles Deleuze zou zeggen, zie je dat er veel onderzoek wordt gedaan naar archieven, historische herinneringen, huidige en vroegere teksten, en verhalen. Bovendien zien we het gebruik van archiefmateriaal als een artistieke praktijk op zich, of het nu gaat om het tentoonstellen van historische documenten en kaarten, het opnieuw verwerken ervan, of zelfs het participatief naspelen en performen ervan. Op die manier stellen we een kritisch narratief voor dat het archiefsysteem hackt. Dit is vergelijkbaar met hoe we omgaan met canonieke geografie om machtsverhoudingen aan de kaak te stellen, hun gebruik te dekoloniseren en ze om te vormen tot instrumenten van utopische verbeelding — hopelijk vergeeft onze favoriete auteur Ursula LeGuin ons dat we haar woorden hebben gestolen. Kortom, we kunnen niet echt zeggen dat onderzoek deel uitmaakt van het creatieve proces, maar eerder dat het er vanaf het begin deel van uitmaakt en zelf een creatief proces wordt. Uiteindelijk werd onze zoektocht naar een definitie van Francesco's rol in A4C beantwoord in een gesprek met een goede vriend en bondgenoot, Nicholas Martino, die de term “artistiek onderzoeker” voorstelde.

AS: In jullie praktijk is er een duidelijke toewijding aan onderlinge afhankelijkheid. Edgar Morin (2011) heeft onze tijd omschreven als een tijdperk van *polycrisis*, waarin meerdere systemische crises – ecologisch, economisch, maatschappelijk – op elkaar inwerken en elkaar versterken, waardoor nieuwe vormen van denken en reageren vereist zijn. Wat is in deze context leidend voor jullie werkproces als duo? Hoe navigeer je tussen storytelling, juridische kritiek, poëtische vorm en activistische urgentie? En hoe zou je de esthetische en ethische verantwoordelijkheid omschrijven die ten grondslag ligt aan jullie werk, in het licht van deze verweven mondiale omstandigheden?

Ten eerste hebben we om persoonlijke redenen altijd tussen twee continenten genavigeerd, Latijns-Amerika en Europa, en dat heeft noodzakelijkerwijs invloed gehad op onze kijk op dingen. Niet alleen omdat onze lichamen zich afwisselend in verschillende geografische contexten bevinden en heen en weer reizen tussen uiteenlopende culturele, politieke en sociale realiteiten. Ook omdat we in deze nomadische 25 jaren tot de conclusie zijn gekomen dat elke keer dat we van context veranderen, de manier waarop we ons in die context begeven bepalend is voor onze artistieke keuzes. Onderlinge afhankelijkheid is dan ook geen keuze, maar een gegeven in ons leven en in ons engagement als kunstenaars en activisten. We kunnen dus niet zeggen dat onderlinge afhankelijkheid voor ons een statische en eenmalige keuze is, omdat we niet anders konden dan dit omarmen en erkennen, of het nu gaat om verschillende epistemologieën, mens en natuur, verschillende culturen, of politieke praktijken.

Op de een of andere manier verandert onze fysieke aanwezigheid in menselijke, sociale en politieke contexten ons onvermijdelijk in politieke actoren, waardoor we de raakvlakken tussen artistieke verhalen en politieke praktijk gaan verkennen. Dit betekent dat we ons op overlappende niveaus van de ene naar de andere kant bewegen, waarbij we politieke praktijk verweven met artistieke verhalen en vice versa. Wat de kunstenaar doet, is dus niet simpelweg kunst en artistieke taal aanpassen aan politieke betrokkenheid en deze omzetten in een soort visuele propaganda. De rol van de kunstenaar is om een diepere realiteit tot leven te brengen dan wat we zien (of wat we niet zien of niet kunnen weergeven, zoals Marisol de La Cadena het *anthropo-not-seen* definieert). Deze eindeloze zoektocht impliceert ook de erkenning dat er – als gekozen dekoloniale houding – dingen zijn die kunst niet kan en niet mag weergeven. Om James Baldwin te parafraseren: de precieze rol van de kunstenaar *“is om die duisternis te verlichten, wegen te banen door dat uitgestrekte woud, zodat we bij alles wat we doen het doel niet uit het oog verliezen, dat immers is om van de wereld een meer menselijke plek te maken.”* Een wereld die momenteel de polycrisis van Edgar Morin doormaakt, een term die is overgenomen door activisten, met name in Latijns-Amerika, die ook de term *crisis civilizatoria* gebruiken. Vanuit ons Latijns-Amerikaanse perspectief zien we dat er niet alleen sprake is van een veelheid aan crises die een intersectionele benadering van kunst en politiek vereist, maar dat ook de universele ruimte waarin deze crises zich afspelen ter discussie moet worden gesteld. Een ander terugkerend concept dat verband houdt met *poli-crisis* of *crisis civilizatoria* is dat van het pluriversum, een wereld van vele werelden, een concept dat cultuur en natuur met elkaar verzoent en zo de epistemische breuk die de moderniteit vertegenwoordigt herstelt. Sinds het koloniale project op ons continent Abya Yala is de scheiding tussen cultuur en natuur de dominante epistemologie, die de wereld reorganiseert ten dienste van de mens en een enkelvoudig wereldbeeld.

Door deze veronderstellingen zien we de polycrisis als een gevolg van deze breuk. Het diskwalificeert alles wat niet rationeel is, maar zintuiglijk; het voelen, het horen. Hier tegenover stellen we de praktijk van “voelend denken”, het opbouwen van affecties tussen mensen en niet-mensen. De hiërarchie van het visuele werd ook opgelegd als een koloniaal project dat de andere zintuigen en het vermogen om ons affectief te verplaatsen in diskrediet bracht. Het is de relatie tussen mens en niet-mens, en de breuk tussen beide, waar we uiteindelijk aandacht aan willen besteden, waarbij we er altijd op letten dat we dit niet als slechts een onderwerp beschouwen, maar als een platform voor verzet en strijd. Deze reflecties kwamen naar voren in de vroege stadia van ons onderzoek, toen ons werk zich voornamelijk richtte op menselijke mobiliteit.

We navigeren door epistemologieën en kennis, van de productie, naar wie we uitnodigen om zich bij ons platform aan te sluiten, tot de bronnen en auteurs die ons schrijven als creatieve en politieke daad inspireren, en de ruimtes waar we besluiten ons werk te tonen en te valideren. Voor A4C maakt schrijven deel uit van onze methodologie. Het beschrijft of presenteert niet alleen ons werk, maar wordt een creatief proces. We schrijven ook voor academische publicaties of lezingen, of in bijdragen aan publicaties die duidelijk gericht zijn op activisme. Of het nu tegen extractivisme is of voor ecologisch activisme, zoals *Estado Fósil*, of het Arts for Radical Manifesto van het Institute of Radical Imagination. *Estado Fósil*, een boek onder redactie van Anamaría Garzón Mantilla, Sofía Acosta en Francisco Hurtado, is een verzameling artistieke essays om de 50e verjaardag van de eerste vat olie in Ecuador te “tegenvieren”. We hebben bijgedragen met interviews met Italiaanse activisten die in het zuiden van Italië in de frontlinie staan tegen olie-extractie en infrastructuur voor fossiele brandstoffen, en met beelden die we hebben gemaakt door archiefvideo-documentaires over de ontwikkeling van de olie-industrie in Italië en Ecuador te herzien. Ons duidelijke standpunt ter ondersteuning van bewegingen tegen extractivisme is ook de drijvende kracht achter twee werken die in de tentoonstelling te zien zijn, *Lacus Legalis Naturae* en *Quito sin Minería*, en heeft ook ons beleid bepaald bij het selecteren van onze potentiële financiers. Een ander aspect van ons beleid is dat we voorrang geven aan openbare en onafhankelijke door kunstenaars gerunde ruimtes en niet-commerciële locaties.

BIBLIOGRAPHIC SOURCES FOR THE ARTISTIC RESEARCH

- A.Acosta, E. Viale, **La Naturaleza si tiene derechos**, Siglo XXI editions, 2024
- A.L. Tsing, **The Mushroom at The End of The World. On the Possibility of Life in Capitalist Ruins**, Princeton University Press, 2015
- I. Stengers, **In Catastrophic Times: Resisting the Coming Barbarism**, Open Humanity Press, Mason Press, 2015
- F. Vergés, **Making the world clean. Wasted lives, Wasted Environment and Racial Capitalism**, Planetarities, 2025
- T. Ingold, **Correspondences**, John Wiley and Sons, 2020
- T.J. Demos, **Decolonizing Nature. Contemporary arts and the politics of ecology**, Sternberg Press, 2016
- T.J. Demos, **Against The Anthropocene. Visual Culture and the environment today**, Sternberg Press, 2017
- T.J. Demos, **Beyond the World's End – Arts of living at the crossing**, Duke University Press, 2020, Drabble Barnaby Ed.
- U. K. LeGuin, **The Dispossessed**, Orion Publishing Co., 2019
- Various authors, **Climate. Our Right to Breathe**, L'Internationale & K.Verlag, 2022
- A. Imhoff, K.Kairos, **Quie parle? (Pour les non-humains)**, PUF, 2022
- N. Thompson and Independent Curators International, **Experimental Geography: Radical Approaches to Landscape, Cartography, and Urbanism**, ICI and Melville House, 2008
- M. Svampa, **Feminismos ecoterritoriales en América Latina. Entre la violencia patriarcal y extractivista y la interconexión con la naturaleza**, 2021
- M. Svampa, **Antropoceno. Lecturas globales desde el Sur**. Ciudad de Córdoba : La Sofía cartonera. Facultad de Filosofía y Humanidades. Universidad Nacional de Córdoba, p. 5-44. 2019
- M. Ferdinand **Decolonial Ecology: thinking from the Caribbean World**, Wiley, 2019
- A. Mbembe, **Brutalism**, Duke University Press, 2024
- A. Kothari, A.Salleh, A.Escobar, F. Demaria, A.Acosta (eds) **Pluriverse. A post-development dictionary**, Tulika Books, 2019
- W. Mignolo, R.Segato, C.Walsh (eds) **Aníbal Quijano. Foundational Essays on the Coloniality of Power**, Duke University Press, 2024
- The Funambulist, **Decolonial Ecologies**, #35, May-June 2021
- The Funambulist, **The Paris Commune and the World**, #34, March-April 2021
- The Funambulist, **Fifty Shades of White(ness)**, #48, July-August 2023
- B. Echeverría, **Imágenes de la “Blanquitud, on Diego Lizarazo et Al.: Sociedades icónicas. Historia, ideología y cultura en la imagen**, Siglo XXI, México, 2007
- A. Garzón Mantilla, S. Acosta, and F. Hurtado (eds), **Estado Fossil**, Terminal Ediciones, 2024
- E. Kohn, **How Forests Think: Toward an Anthropology Beyond the Human**, University of California Press, 2013
- U. Biemann, P. Tavares, **Forest Law, Selva Juridica**, Eli and Edythe Broad Art Museum, Michigan State University, 2014
- M. Gomez Barris, **Extractive Zone: social ecologies and decolonial perspectives**, Duke University Press, 2017
- D. di Cesare, **Resident Foreigners. A philosophy of migration**, John Wiley and Sons, 2020

- A. Escobar, **Sentipensar con la tierra. Nuevas lecturas sobre desarrollo, territorio y diferencias**, UNAULA, 2014
- E. Lander, **La colonialidad del saber: eurocentrismo y ciencias sociales**, CLACSO, Buenos Aires, 2000
- E. Viveiros de Castro and D. Danowski, **The ends of the world**, John Wiley and Sons, 2015
- K. Yussoff, **One Billion Black Anthropocenes or None**, University of Minnesota Press, 2019
- M. de la Cadena, **Earth Beings, Ecologies of Practice across Andean Worlds**, Duke University Press, 2015
- **Along ecological lines. Contemporary art and the Climate Crisis**, contributions from Ursula Biemann, David N. Bresch, TJ Demos, Fernando Garcia Dory, Barnaby Drabble, Maja and Reuben Fowkes, David Haley, Sacha Kagan, Eric Maeder, Andrea Phillips, Oliver Ressler, Laurence Schmidlin, Yesomi Umolu & Marie Velardi, EDHEA, 2019
- Davis, H. and Turpin, E. (Eds). **Art in the Anthropocene. Encounters Among Aesthetics, Politics, Environments and Epistemologies**, Open Humanities Press, 2015
- N. Fraser, **Cannibal Capitalism: How our System is Devouring Democracy, Care, and the Planet – and What We Can Do About It**, VERSO books, 2022
- Ressler, O. (Eds), **Barricading the Ice Sheets. Artists and Climate Action in the Age of Irreversible Decision**, Camera Austria, 2020
- A4C-artsforthecommons (eds) **Dreamland. Ai confini dell'immaginario**, Manifestolibri, 2020
- M. Baravalle, E. Braga, G. Riccio, F. Timeto, (Institute for Radical Imagination) (eds) , **Art for Radical Ecologies (manifiesto)**, Bruno, 2024
- D. Borselli, A. Casarini, R. Perna, **Oltre la catastrofe: Ecologie, visualità e immaginari nelle arti contemporanee**, PostMedia Books, 2024
- J. Clark, C. Martin (Eds), **Anarchy, Geography, Modernity. Selected writings of Elisée Reclus**, PM Press, 2013
- B. Akomolafe, **These Wilds Beyond Our Fences: Letters to My Daughter on Humanity's Search for Home**, North Atlantic Books U.S., 2017

P u

bliek

p
ro gr

a mma

**SENSING INTERDEPENDENCE:
OCEANS, PLURIVERSES, AND RIGHTS OF NATURE
ZATERDAG 28 JUNI, 11:00 – 19:00 UUR
CINETOL EN DE APPEL**

Oceans, Pluriverses, and Rights of Nature is een eendaagse bijeenkomst die artistieke experimenten en radicale milieupolitiek verkent. Panels met Sylvia Kay, Carsten Pedersen en Fiona Dove (TNI), Rosa Jijón en Francesco Martone (A4C), Harpo 't Hart (Ambassade van de Noordzee) en Roberta Bosu (Antarctic Rights) gaan in op oceaan-rechten, het pluriversum en wettelijke rechten voor de niet-menselijke wereld. Op het programma staat ook een presentatie van de **Embassy of the North Sea** over de Confluence of European Water Bodies, een initiatief dat pleit voor waterecosystemen als juridische en politieke actoren. De avond wordt afgesloten met de eerste testuitvoering van de Water Bodies Orchestra van Smartphone Orchestra. Fresh Stalls biedt in samenwerking met lokale chefs koks een menu met ingrediënten afkomstig van lokale, regeneratieve boerderijen. Te midden van kunst, eten en performances verbeeldt het programma een collectieve toekomst voorbij het antropocentrisme. De voertaal van dit programma is Engels.

10.00 uur: Deuren open

11.00–12.30 uur: Reclaiming the Ocean Commons

Onderzoekers Sylvia Kay en Carsten Pedersen (TNI) in gesprek met Francesco Martone en Rosa Jijón (A4C)

Moderator: Aria Spinelli, Respondent: Fiona Dove (TNI)

Hoewel oceanen al eeuwenlang centraal staan in de expansie van de kapitalistische economie, hebben oceaanbronnen en -gebieden de afgelopen decennia opnieuw aandacht gekregen als grenzen voor versnelde economische groei. Door middel van initiatieven om de natuur te beschermen, worden oceaangebieden steeds vaker omgevormd tot producten die kunnen worden gekocht en verkocht, zoals in het geval van koolstofcredits. Van industriële visserij en olie-extractie tot offshore windprojecten en diepzeemijnbouw: de voortdurende toe-eigening van gebieden en hulpbronnen verdringt in toenemende mate kleinschalige vissers en lokale gemeenschappen.

Geïnspireerd door het werk van A4C dat te zien is in de Appel, zullen TNI-onderzoekers en activisten Sylvia Kay en Carsten Pedersen, en Rosa Jijón en Francesco Martone van A4C hun visie geven op de bijdrage van hedendaagse kunst aan de strijd voor de toekomst van onze oceanen en de gemeenschappen die ervan afhankelijk zijn. Sylvia en Carsten zullen reflecteren op hun werk met grassrootsbewegingen die zich verzetten tegen deze vormen van oceaan- en landroof. Ze zullen verhalen over verzet delen en een alternatieve visie op coëxistentie met de natuur promoten. Dit panel zal onderzoeken hoe gemeenschapsinitiatieven – geworteld in lokale kennis en collectieve rechten – zinvolle, gegronde antwoorden bieden op de ecologische en sociale crises waarmee we vandaag worden geconfronteerd.

13.00 uur: Lunch door **Fresh Stalls** met producten van lokale regeneratieve boeren

2.30-16.00 uur: **Creative attempts to represent the pluriverse**

Francesco Martone en Rosa Jijón (A4C), Harpo 't Hart (Ambassade van de Noordzee) en Roberta Bosu (Antarctic Rights), Moderator: Aria Spinelli

Voortbouwend op de Rights of Nature-beweging herzien de sprekers het principe van harmonieuze co-existentie aan de hand van de artistieke productie van A4C en de lopende campagnes van Ambassade van de Noordzee en Antarctic Rights om de rechten van de Noordzee en Antarctica als rechtspersonen te erkennen. Daarmee dagen ze de dominante paradigma's van milieubeheer uit en stellen ze een verschuiving voor van antropocentrische naar ecocentrische rechtskaders.

Het uitvoeren van juridische documenten die de rechten van de natuur erkennen; het verbeelden van ecosystemen als queer-entiteiten door middel van een feministische en dekoloniale benadering; het herkaderen van representatie als een oproep om een toekomst voor te stellen waarin de natuur een plaats heeft – niet symbolisch, maar juridisch, politiek en poëtisch. Deze en andere onderwerpen zullen worden verkend in een dialoog tussen A4C, de Ambassade van de Noordzee en Antarctic Rights, waar artistieke productie en creatieve communicatie samengaan met een gezamenlijke inzet om over te stappen van antropocentrisme naar een biocentrisch paradigma.

16.30 uur: Presentatie van de **Confluence of European Waterbodies** (Christiane Bosman, Ambassade van de Noordzee)

17.00 uur: Presentatie van het experimentele format **Water Bodies Orchestra** door **Smartphone Orchestra**

The Water Bodies Orchestra is een muzikale voorstelling van de Confluence of European Water Bodies en Smartphone Orchestra, in opdracht van de Ambassade van de Noordzee. Dit digitale designproject is een muzikale en belichaamde manier om het digitale geluidsarchief van Europese wateren te ontsluiten. Door middel van interactieve groepservaringen komen de menselijke en niet-menselijke stemmen van de waterlichamen samen in een performatief moment. Deze iteratie van het Waterbodies Orchestra is de eerste test van een nieuw experimenteel platform ontwikkeld door Smartphone Orchestra.

18.30 uur: Drinkjes en hapjes

SENSING INTERDEPENDENCE: FILM SCREENING FILMTHEATER KRITERION SUNDAY 20 JULY, 19.15 UUR

Op zondag 20 juli wordt in het kader van Sensing Interdependence de documentaire *Am the River, the River Is Me* van Petr Lom vertoond in Filmtheater Kriterion. De film volgt een vijfdaagse kanotocht langs de Whanganui-rivier in Aotearoa/Nieuw-Zeeland, de eerste rivier ter wereld die een rechtspersoonlijkheid heeft gekregen. Onder begeleiding van een Maori-bewaker verkent deze visueel prachtige documentaire de diepgaande invloed van de rivier op de rechten van inheemse volkeren en milieubeheer. Ga voor meer informatie over de vertoning naar **kriterion.nl**.

DE APPEL IS
Noor Abuarafeh
Duru Bayramoğlu
Marina Christodoulidou
Nell Donkers
Jacquine van Elsberg
Lucie von Eugen
Jan van Geem
Estela González-López
Jan-Pieter 't Hart
Ka-Tjun Hau
Matt Hinkley
Lara Khaldi
Brechtje Krah
Maria Nolla
Sofia Patat
Iliia Pelapaisiotis
Sophie Soobramanien

EXHIBITION DESIGN
studioamatoriale

EXHIBITION PRODUCTION
Sjoerd Tim & team (installation)
Markas Michmel (AV support)

GRAPHIC DESIGN
Victor Vega (print)
Bardhi Haliti & Zuzana
Kostelanská (online identity)

PRINTING
no kiss

Stichting de Appel
Tolstraat 160
1074VM Amsterdam

+31 (0) 2 06 25 56 51
info@deappel.nl
www.deappel.nl

Sensing Interdependence is a project developed by Joint Cultural Initiatives, hosted and produced by de Appel and supported by the Directorate-General for Contemporary Creativity of the Italian Ministry of Culture under the Italian Council program (13th edition, 2024), which aims to promote Italian contemporary art worldwide.

italianCouncil Direzione Generale
Being our Contemporary Art to the World **MICR** **Creatività Contemporanea**

jci s.r.l.
JOINT CULTURAL INITIATIVES

de Appel is supported with structural funds from / de Appel wordt structureel ondersteund door

**X Gemeente
X Amsterdam
X**

OPENING UP OUR STORIES WITH ART

italianCouncil
Bringing our Contemporary Art to the World

Direzione Generale
Creatività Contemporanea

Embassy
of the North Sea

ici s.p.a.
JOINT CULTURAL INITIATIVES

tni
www.tnicolonia.it